

ŠANCA NA NÁVRAT

Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch

PhDr. Zuzana Valentovičová, PhD., LL.M.

Dokument odborného tímu Národný projekt Šanca na návrat, Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže, Bratislava, 2021

Zoznam skratiek

VVVT	modul informačného systému agendy obvinených a odsúdených (aplikácia)
CRA-RU	CRA-RU“ (angl. Crime Risk Assessment – Reentry Unit, slov. hodnotenie rizika recidívy odsúdeného umiestneného vo výstupnom oddiele
DvN	dávka v nezamestnanosti
DvHN	dávka v hmotnej núdzi
HRSZ	hodnotenie rizika sociálneho zlyhania
IAPSZ	Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia
KS	krajský súd
NP ŠNN	Národný projekt „Šanca na návrat“
OBR	oddiel s bezpečnostným režimom
OS	okresný súd
OŠZ	oddiel špecializovaného zaobchádzania
Pp	podmienečné prepustenie
PVTOS	vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov
RGR	rozkaz generálneho riaditeľa
SPODaSK	sociálno-právna ochrana detí a sociálna kuratela, Úrad práce sociálnych vecí a rodiny
ÚPSVR	špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program
ŠRaVVP	Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov
TZ	ústavný poriadok
ÚP	výkon trestu odňatia slobody
VTOS	Základný resocializačný a výchovný vzdelávací program
ZRaVVP	Zbor väzenskej a justičnej stráže
ZVJS	zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ZVTOS	

Obsah

Úvod	4
1. Účel zriadenia výstupného oddielu	6
2. Pôsobnosť oddielu	6
3. Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov	6
4. Personálne štandardy výstupného oddielu	7
4.1. Kvalifikačné predpoklady odborného tímu	7
4.2. Popis služobných/pracovných činností	7
5. Umiestňovanie odsúdených do výstupného oddielu	8
5.1. Kontraindikácie pre umiestnenie odsúdeného do výstupného oddielu	8
5.2. Vyradenie odsúdeného z výstupného oddielu	9
6. Zaobchádzanie s odsúdeným neumiestneným do VODD	10
6.1. Zaobchádzanie s odsúdeným v diferenciačnej skupine „B“ a „C“	10
6.2. Zaobchádzanie s odsúdeným v oddiele špecializovaného zaobchádzania	11
6.3. Zaobchádzanie s odsúdeným v oddiele s bezpečnostným režimom	12
7. Intervencie a špecifiká penitenciárneho zaobchádzania vo výstupných oddieloch	12
8. Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia	13
9. Zaradenie odsúdeného do resocializačných a výchovných vzdelávacích programov	13
10. Informačno-poradenské služby	15
11. Zaobchádzanie s odsúdeným opakovane umiestneným do VODD	19
12. Vedenie dokumentácie	19
Záver	20

Úvod

Výkon trestu odňatia slobody je špecifickým (ústavným) prostredím, v ktorom sa odsúdený nachádza podľa určeného obdobia (výška trestu). VTOS by nemal byť vnímaný iba ako izolácia páchateľa a ochrana spoločnosti, ale mal by vytvárať priestor, v ktorom budú odsúdenému poskytnuté komplexné intervencie (napr. aj vrátane programov) podporujúce zmeny, tak aby ich výsledkom bolo prinajmenšom vedenie života bez trestných činov.

VTOS znamená sústavnú prípravu odsúdeného na život po prepustení, ktorá začína ihneď po nástupe do VTOS a najintenzívnejšia je v období pred následným prepustením z VTOS.

Implementácia a zaobchádzanie s odsúdenými v súlade so „Štandardmi penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch“ (ďalej len „štandardy“) je pre partnerské ústavy národného projektu ŠNN záväzným a východiskovým dokumentom.

Penitenciárne zaobchádzanie s odsúdeným sa realizuje v súlade so ZVTOS, PVTOS, rozkazom o zaobchádzaní a internými normami, ktoré upravujú postup pri zaobchádzaní s odsúdenými.

Určený legislatívny postup však nie je zárukou, že vo všetkých ústavoch zboru sa bude pri zaobchádzaní s odsúdenými postupovať jednotne. Zárukou jednotného spôsobu, rozsahu, personálneho zabezpečenia a implementácie určených resocializačných výchovných a vzdelávacích programov, informačno-poradenských služieb, individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia príp. iných odborných intervencií je zavedenie jednotných štandardov penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo VODD.

Cieľom spracovaného dokumentu je stanoviť štandardy penitenciárneho zaobchádzania pre odsúdených umiestnených vo VODD v súlade s cieľmi národného projektu „Šanca na návrat“.¹

Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo VODD sú rozdelené do 12 častí:

- 1. Účel zriadenia výstupného oddielu** vymedzuje miesto, organizáciu a spôsob implementácie inovatívnych prvkov penitenciárneho zaobchádzania s cieľovou skupinou odsúdených.
- 2. Pôsobnosť oddielu** je charakterizovaná v rámci ústavu a stupňom stráženia podľa profilácie ústavu.
- 3. Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov** sú parciálnou časťou súhrnných štandardov VODD, ktoré obsahujú i procedurálne (procesy) a obsahové (intervencie) štandardy a pod.
- 4. Personálne štandardy výstupného oddielu** upravujú personálne zabezpečenie zaobchádzania s odsúdeným odborným tímom a ďalšími príslušníkmi a zamestnancami zboru, ako aj inými odborníkmi s príslušnou odbornou kvalifikáciou.
- 5. Umiestňovanie/vyrad'ovanie odsúdených do/z výstupného oddielu** definuje spôsob a postup pri umiestnení/vyradení odsúdeného do/z VODD. Kontraindikácie pre umiestnenie odsúdeného do VODD sú presne určené so zreteľom na zdravotný stav odsúdeného, mieru bezpečnosti odsúdených a personálu a efektívnosť realizovaných intervencií.

¹ Ciele (hlavný aj špecifické) sú explicitne uvedené v Žiadosti o poskytnutie nenávratný finančný príspevok NP ŠNN.

6. **Zaobchádzanie s odsúdeným neumiestneným do VODD** upravuje podmienky zaobchádzania s odsúdeným pred ukončením VTOS, ktorý nebol umiestnený do VODD z kapacitných dôvodov, alebo dôvodov zakladajúcich opodstatnenie umiestnenia v oddiele s bezpečnostným režimom a oddiele špecializovaného zaobchádzania.
7. **Intervencie a špecifiká** penitenciárneho zaobchádzania vo výstupných oddieloch sa realizujú s dôrazom na účel VTOS.
8. **Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia** je participačný nástroj podporujúci proces prípadového manažmentu trestanej osoby nielen v penitenciárnej ale aj v postpenitenciárnej sfére a obsahuje napr. údaje o klientovi, riziká, potreby, intervencie, aktuálny stav.
9. **Zaradenie odsúdeného do resocializačných výchovných a vzdelávacích programov** určuje základnú oblasť programov/odborných intervencií pre odsúdeného zameraných na kľúčové rizikové kriminogénne faktory akými sú napr. zamestnanosť, finančná gramotnosť, látkové a nelátkové závislosti, rodina a vzťahy odsúdeného, ktoré sa budú realizovať podľa jednotného metodického postupu.
10. **Informačno-poradenské služby** obsahujú kľúčové oblasti penitenciárneho zaobchádzania s odsúdeným: prvé kroky po prepustení na slobodu, rizikové a protektívne faktory recidívy trestnej činnosti, trajektórie kriminálnej kariéry a pod.
11. **Zaobchádzanie s odsúdeným opakovane umiestneným do VODD** je zamerané na aktuálne potreby a riziká odsúdeného.
12. **Vedenie dokumentácie** upravuje spôsob vedenia dokumentácie a evidencie aktivít o odsúdenom počas umiestnenia vo VODD v agendovom informačnom systéme.

1. Účel zriadenia výstupného oddielu

Účelom zriadenia VODD je v podmienkach VTOS určiť:

- a) jednotný postup penitenciárneho zaobchádzania a pilotne overiť inovatívny systém komplexnej podpory odsúdených,
- b) uplatňovanie informačno-poradenských služieb, resocializačných a výchovných vzdelávacích programov, informačno-poradenských služieb pre osobitné skupiny a individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia,
- c) miesto, organizáciu a spôsob ich zabezpečenia.

2. Pôsobnosť oddielu

VODD je samostatným oddielom, ktorý sa zriaďuje v zmysle:

- a) § 85 ZVTOS;
- b) § 93 PVTOS;
- c) § 21 rozkazu o zaobchádzaní.

Z hľadiska vonkajšej diferenciacie ide o uzavretý typ ústavu so všetkými stupňami strázenia v rámci profilácie partnerských ústavov NP ŠNN. Pôsobnosť VODD je celoustavná.

3. Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov

VODD je zriadený v ubytovni odsúdených a stavebne je prispôbený potrebám zaobchádzania s odsúdenými. Dôraz sa kladie na maximálnu možnú elimináciu ústavného prostredia (prizonizácia, inštitucionalizácia, ideologizácia) a jeho prvkov s potenciálnymi dôsledkami po prepustení (napr. senzorická deprivácia a pod.). Kapacita VODD je stanovená podľa priestorových možností ústavu.² Minimálna ubytovacia plocha v izbe pre odsúdeného je 4 m².³ Každá izba je vybavená lôžkom, stoličkami, stolom, uzamykateľnou skrinkou, poličkou, nočným stolíkom.

Vo VODD je zriadená/ý:

- a) viacúčelová miestnosť na odborné intervencie, ktorá je vybavená stolmi, stoličkami, interaktívnou tabuľou, karimatami, CD/MP3 prehrávačom, televíznym prijímačom. Realizujú sa v nej najmä informačno-poradenské služby, resocializačné výchovné a vzdelávacie programy, informačno-poradenské služby pre osobitné skupiny.
- b) viacúčelová miestnosť na záujmovú činnosť a športové aktivity, ktorá je vybavená minimálne stolnotenisovým stolom, ribstolom, hrazdou.
- c) miestnosť pre samoobslužné činnosti, ktorá je vybavená minimálne kuchynskou linkou, sporákom, chladničkou, automatickou práčkou, žehliacou doskou, žehličkou, varnou kanvicou, sušičkou alebo sušiacom na bielizeň, stolmi, stoličkami, kuchynským riadom.
- d) priestory VODD sú vybavené informačným kioskom pre odsúdených so zabudovaným internetom, s prístupom na schválené internetové stránky napr. úradu práce, stránky ponúkajúce zamestnanie, štátne inštitúcie a pod.
- e) pracovňa pedagóga, psychológa, sociálneho pracovníka, sociálneho kurátora – metodika, ktorá je súčasťou VODD a je vybavená kancelárskym nábytkom, počítačovou technikou, IP telefónom, multifunkčným zariadením, kreslami, konferenčným stolíkom, počítačovou technikou s plným prístupom na internet (vrátane informačných systémov úradu práce, sociálnych vecí a rodiny),

² Kapacita VODD bola určená podľa kapacitných možností partnerských ústavov NP ŠNN.

³ Absolútny dispozičný priestor 1 odsúdenej osoby umiestnenej vo VODD - podlahová plocha všetkých priestorov (mimo ubytovacej jednotky, všetky priestory, do ktorých má osoba prístup) je vo VODD min. 20,00 m².

- f) samostatná návštevná miestnosť - pre zabezpečenie kontaktov s rodinnými príslušníkmi a blízkymi osobami / altern. vyhradený a upravený priestor aktuálne využívaný návštevnou miestnosťou, ktorá je vybavená minimálne stolmi, stoličkami, detským kútikom s kobercom (malý stôl + 2 stoličky, detská tabuľa + kriedy, pastelky, papiere), sedačkou, konferenčným stolíkom, skrinkou/policou na ukladanie hračiek, paravánom, vešiakom,
- g) samostatný vychádzkový dvorec / vyhradený a upravený priestor v spoločnom vychádzkovom dvorci, ktorý je vybavený minimálne lavičkami, pomôckami na cvičenie, prístreškom.

4. Personálne štandardy výstupného oddielu

Na realizácii zaobchádzania s odsúdeným sa podieľa odborný tím v zložení psychológ, sociálny pracovník, pedagóg, sociálny kurátor – metodik. Na zaobchádzaní participuje referent režimu a podľa potreby ďalší odborníci, príslušníci a zamestnanci zboru a orgány a organizácie v súlade s § 66 ZVTOS a PVTOS.

4.1. Kvalifikačné predpoklady odborného tímu

Personál podieľajúci sa na zaobchádzaní s odsúdeným vo VODD musí spĺňať kvalifikačné predpoklady na zabezpečenie činnosti VODD.

1. **Psychológ** – absolvent vysokoškolského vzdelania II. stupňa v odbore jednodborová psychológia.
2. **Sociálny pracovník** – absolvent vysokoškolského vzdelania II. stupňa v odbore sociálna práca⁴.
3. **Sociálny kurátor** – metodik - absolvent vysokoškolského vzdelania II. stupňa, vyžaduje splnenie podmienky odbornej spôsobilosti na výkon sociálnej práce sociálnym pracovníkom podľa osobitného predpisu⁵ alebo získanie vysokoškolského vzdelania v študijnom odbore andragogika alebo uznaný doklad o takom vysokoškolskom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou.
4. **Pedagóg** - absolvent vysokoškolského vzdelania II. stupňa.
5. **Interný/externý expert alebo špecializovaný odborník** – absolvent vysokoškolského štúdia II. stupňa, požadovaná odborná prax min. 2 roky.

4.2. Popis služobných/pracovných činností

Pedagóg okrem úloh, ktoré mu vyplývajú z popisu služobných činností plní najmä tieto úlohy:

- pred spracovaním návrhu na umiestnenie odsúdeného do VODD pedagóg vypracuje komplexné hodnotenie plnenia programu zaobchádzania,⁶
- spracováva návrh na umiestnenie odsúdeného do VODD,
- pri ukončení pobytu odsúdeného vo VODD vypracuje hodnotenie plnenia programu zaobchádzania,⁷
- realizuje s odsúdenými komunitné stretnutia, na ktoré prizýva psychológa, sociálneho pracovníka, sociálneho kurátora – metodika a referenta režimu,

⁴ V súlade s Prílohou č. 4 k RGR č. 33/2016 ktorým sa určujú podrobné systemizačné kritéria a zamerania odborov kvalifikačného predpokladu vzdelania v Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších noviel

⁵ Zákon č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov, (ust. §45 ods. 1, písm. a)

⁶ § 26 ods. 2 písm. c) PVTOS

⁷ § 26 ods. 2 písm. c) a ods. 6 PVTOS

- úzko spolupracuje s personálom VODD – psychológ, sociálny pracovník, sociálny kurátor – metodik,
- pri výkone disciplinárnej praxe spolupracuje s psychológom.

Psychológ – podľa popisu služobných činností.

Sociálny pracovník – podľa popisu služobných činností.

Sociálny kurátor – metodik – podľa popisu pracovných činností.

5. Umiestňovanie odsúdených do výstupného oddielu

Umiestňovanie, určenie kontraindikácií a vyradenie odsúdeného z VODD sa riadi podľa schváleného dokumentu „Základný rámec triediaceho mechanizmu na účely umiestňovania odsúdených osôb do VODD“.

Do VODD sa umiestni odsúdený:

- a) ktorý bol vo výkone trestu odňatia slobody spravidla viac ako tri roky a tiež odsúdený, ktorému treba pomôcť pri vytváraní priaznivých podmienok na samostatný spôsob života podľa § 85 ods. 1 ZVTOS,
- b) ktorý bude súčasťou skupiny VODD a u ktorého sa najmenej dva mesiace pred prepustením z výkonu trestu uplatňujú osobitné prostriedky zaobchádzania, ktorých cieľom je pripraviť odsúdeného na podmienky po prepustení z výkonu trestu podľa § 93 ods. 1 PVTOS,
- c) opakovane sa do VODD umiestni odsúdený, ak od vyradenia z VODD uplynul najmenej jeden rok s poukazom na koniec trestu odňatia slobody a lehotu k Pp a u odsúdeného je vysoké riziko recidívy;
- d) ktorý nespĺňa kritériá podľa bodu c) na základe individuálneho posúdenia potrieb a rizík,
- e) v prípade obmedzených kapacitných možností sa poradie umiestnenia do VODD určí na základe výsledkov hodnotenia rizika recidívy (uprednostnia sa odsúdení s nepriaznivou resocializačnou prognózou – vysoké riziko recidívy), pričom tým nie je dotknuté, že odsúdený, ktorý neabsolvoval VODD sa uprednostní pred odsúdeným, ktorý už absolvoval VODD, alebo jeho časť,

Dĺžka umiestnenia odsúdeného vo VODD je minimálne 3 mesiace, v odôvodnených prípadoch max. 1 rok pred očakávaným ukončením výkonu trestu odňatia slobody⁸, pričom maximálna dĺžka trestu odňatia slobody u odsúdeného je neurčená, v odôvodnených prípadoch min. 1,5 roka⁹.

O umiestnení odsúdeného do VODD rozhoduje riaditeľ ústavu na základe návrhu umiestňovacej komisie, ktorej pedagóg predloží návrh na umiestnenie odsúdeného do VODD po predchádzajúcom stanovisku psychológa a sociálneho pracovníka.

5. 1. Kontraindikácie pre umiestnenie odsúdeného do výstupného oddielu

⁸ Očakávané ukončenie výkonu trestu odňatia slobody je odvodené od možných dôvodov prepustenia v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov a to napr. uplynutie doby trestu odňatia slobody, resp. riadny koniec trestu odňatia slobody, podmienené prepustenie a pod.

⁹ U odsúdeného, ktorému treba pomôcť pri vytváraní priaznivých podmienok na samostatný spôsob života je neurčená dĺžka trestu odňatia slobody, t. j. dĺžka trestu odňatia slobody môže byť aj kratšia ako 1,5 roka.

1. Odsúdený sa do VODD neumiestni z dôvodu:
 - a) dlhotrvajúcich zdravotných problémov (psychické a/alebo fyzické), ktoré úplne znemožňujú výkon činností v oddiele a sú známe už pred procesom posudzovania o umiestnení,
 - b) aktuálne vykonávaného ústavného ochranného liečenia,
 - c) trestného stíhania a za splnenia dôvodov väzby a súd rozhodol o primeranom uplatnení obmedzení podľa osobitného predpisu ,
 - d) vysokého bezpečnostného rizika ak:
 - odsúdený svojím aktuálnym rizikovým správaním (napr. fyzické, psychické násilie) ohrozuje bezpečnosť príslušníkov ZVJS, odsúdených osôb alebo iných osôb, t. j. život a zdravie inej osoby a je aktuálne umiestnený v oddiele s bezpečnostným režimom,
 - odsúdený, ktorý utiekol z výkonu trestu odňatia slobody, pokúsil sa o útek alebo sa pripravoval na útek a je aktuálne umiestnený v oddiele s bezpečnostným režimom,
 - odsúdený, ktorý sústavne porušuje všeobecne záväzné právne predpisy a interné normy (napr. ZVTOS, PVTOS, ústavný poriadok), odmieta plniť svoje povinnosti, pôsobí na ostatných odsúdených v rozpore s účelom výkonu trestu, má rizikové správanie, ohrozuje svoju bezpečnosť, t. j. svoj život a zdravie a je aktuálne umiestnený v oddiele s bezpečnostným režimom.
2. Ak odsúdený spĺňa vyššie uvedené kritéria umiestnenia do VODD a nebol umiestňovacou komisiou umiestnený do VODD sociálny pracovník:
 - a) vypracuje záver umiestňovacej komisie (záznam) a uvedie podrobný popis s odôvodnením, pre neumiestnenie odsúdeného do VODD,
 - b) zaeviduje príslušný záver umiestňovacej komisie (záznam) s uvedením dôvodu o neumiestnení odsúdennej osoby do VODD do modulu agendového informačného systému obvinených a odsúdených zboru.

5. 2. Vyradenie odsúdeného z výstupného oddielu

Odsúdený sa vyradí z VODD na základe rozhodnutia riaditeľa ústavu po predchádzajúcom prerokovaní v umiestňovacej komisii v prípade ak:

- a) závažne a/alebo opakovane úmyselne porušuje príslušné právne normy (napr. zákon, vyhlášku, ústavný poriadok a pod.) a interné pravidlá príslušného VODD,
- b) neplní stanovené ciele v IAPSZ vo VODD,
- c) iné závažné a z hľadiska určeného času na umiestnenie odsúdeného do VODD významné dôvody, napr. zdravotné problémy (fyzické a/alebo psychické) odsúdeného úplne znemožňujúce výkon činností v oddiele, známe až po umiestnení,
- d) je trestne stíhaný a je splnený dôvod väzby a súd rozhodol o primeranom uplatnení obmedzení podľa osobitného predpisu ,
- e) pominuli dôvody, pre ktoré bol odsúdený do VODD umiestnený (napr. súd nariadil výkon ďalšieho nepodmienečného trestu s dobou trvania presahujúcou možnú dĺžku umiestnenia odsúdeného vo VODD pred očakávaným prepustením na slobodu, podmiennečné prepustenie, premiestnenie do iného ústavu na ďalší výkon trestu odňatia slobody a pod.),
- f) získané informácie preventívno-bezpečnostného charakteru vo vzťahu k zabezpečeniu ochrany bezpečnosti odsúdennej osoby alebo iných osôb¹⁰,

¹⁰ Napríklad RMS č. 19/2013, ktorým sa upravuje postup príslušníkov preventívno-bezpečnostnej služby Zboru väzenskej a justičnej stráže pri predchádzaní a odhaľovaní trestnej činnosti v podmienkach Zboru väzenskej a justičnej stráže – VYHRADENÉ.

- g) v prípade vyradenia odsúdenej osoby z VODD podľa bodu 5.2., písm. a), b) sa odporúča umiestňovacej komisii, resp. príslušnému pedagógovi VODD spracovať v súlade s § 460 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku a v súlade s RMS č. 16/2015 o zaobchádzaní s obvinenými a odsúdenými v znení neskorších predpisov na vyradenú odsúdenú osobu návrh riaditeľa ústavu na uloženie ochranného dohľadu,
- v prípade ak odsúdený nebol podmienene prepustený resp. svoju žiadosť o podmienene prepustenie vzal späť vyradí sa z VODD:
- ak do konca trestu odňatia slobody resp. do najbližšej lehoty na podanie žiadosti o podmienene prepustenie zostáva viac ako štyri mesiace a odsúdený absolvoval v celkovom počte hodín základný resocializačný a výchovný vzdelávací program pre odsúdených vo VODD,
- h) ak do konca trestu odňatia slobody resp. do najbližšej lehoty na podanie žiadosti o podmienene prepustenie zostáva viac ako štyri mesiace a odsúdený absolvoval zo základného balíka menej ako 50% z celkového počtu hodín,
- i) ak, odsúdený, ktorý bol do VODD umiestnený z dôvodu, že bude podávať žiadosť o podmienene prepustenie a svoju žiadosť o podmienene prepustenie nepodá v termíne do štyroch mesiacov od umiestnenia, sa z VODD vyradí,
- j) v prípade ak bol odsúdenému nariadený výkon ďalšieho nepodmieneného trestu a odsúdený absolvoval zo základného balíka menej ako 50% z celkového počtu hodín.

Odsúdenému, ktorý bol umiestnený vo VODD a pominuli dôvody na takéto umiestnenie, sa určí diferenciačná skupina podľa kritérií určených pre vnútornú diferenciáciu.

6. Zaobchádzanie s odsúdeným neumiestneným do VODD

Ubytovacie kapacity partnerských ústavov vo VODD sú limitované priestorovými možnosťami jednotlivých ústavov a pohybujú sa v počte od 12 do 42 odsúdených. V kontexte s celkovou ubytovacou kapacitou ústavu je možné, že nie všetci odsúdení môžu byť umiestnení do VODD. Z dôvodu kapacitných možností sa individuálne posudzujú riziká a potreby jednotlivých odsúdených.

Na základe uvedeného je nevyhnutné pracovať aj s odsúdenými neumiestnenými do VODD.

Návrh systémového riešenia:

- zaobchádzanie s odsúdeným, ktorý nebol umiestnený do VODD zabezpečí personál VODD,
- poskytovanie intervencií odsúdenému bude výlučne v kontexte princípov VODD,

6.1. Zaobchádzanie s odsúdeným v diferenciačnej skupine „B“ a „C“

Zaobchádzanie s odsúdeným v diferenciačnej skupiny „B“ a „C“ bude zamerané podľa potrieb a rizík na Informačno-poradenské služby, ktorých cieľom je realizácia odborných činností:

- a) ktoré budú eliminovať rizikové a posilňovať protektívne faktory recidívy trestnej činnosti (napr. zamestnanie, bývanie, rodinné vzťahy, zvládanie záťažových situácií a i.) a zároveň odsúdenému pomôžu predvídať vznik problémov pri jeho návrate do občianskeho života (napr. modelové situácie týkajúce sa rôznych tém/problémov, ktoré odsúdená osoba rieši po prepustení) a sú v súlade s princípom restoratívnej justície (obnova trestným činom narušeného sociálneho prostredia),
- b) budú zamerané najmä na získanie potrebných praktických informácií a dokumentov, týkajúcich sa rôznych administratívnych postupov v súlade s aktuálne platnou legislatívou (napr. riešenie resocializačného príspevku, vybavenie dokladov a i.).

Pri realizácii jednotlivých aktivít zaobchádzania s odsúdeným sa odporúča využívať najmä individuálne a skupinové formy zaobchádzania zamerané na korekciu nereálnych očakávaní odsúdeného po prepustení na slobodu, podporu procesu zmeny, motiváciu k vedeniu života bez trestnej činnosti, prijatie zodpovednosti a dôsledkov za svoje konanie a pod.

Individuálne formy zaobchádzania sa budú realizovať v priestoroch ubytovne odsúdeného resp. v priestoroch VODD. Odsúdenému vypracuje personál VODD Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia a CRA-RU.

Poskytovanie intervencií pracovníkmi VODD bude v kontexte princípov VODD. Poskytovanie psychologických intervencií bude smerovať výlučne k okruhom Informačno-poradenských služieb. Personál VODD úzko spolupracuje s oddielovým pedagógom.

6.2. Zaobchádzanie s odsúdeným v oddiele špecializovaného zaobchádzania

Odsúdení v oddiele špecializovaného zaobchádzania tvoria špecifickú skupinu odsúdených, ktorí si vyžadujú špecifické prístupy. Uplatňovaniu programov bude predchádzať motivácia odsúdeného k spolupráci s personálom VODD, nakoľko u tejto kategórie je dôležité navodiť pocit bezpečia a dôvery.

Zaobchádzanie s odsúdeným z OŠZ bude zamerané podľa potrieb a rizík na Informačno-poradenské služby, ktorých cieľom je realizácia odborných činností:

- a) ktoré budú eliminovať rizikové a posilňovať protektívne faktory recidívy trestnej činnosti (napr. zamestnanie, bývanie, rodinné vzťahy, zvládanie záťažových situácií a i.) a zároveň odsúdenému pomôžu predvídať vznik problémov pri jeho návrate do občianskeho života (napr. modelové situácie týkajúce sa rôznych tém/problémov, ktoré odsúdená osoba rieši po prepustení) a sú v súlade s princípom restoratívnej justície (obnova trestným činom narušeného sociálneho prostredia),
- b) budú zamerané najmä na získanie potrebných praktických informácií a dokumentov, týkajúcich sa rôznych administratívnych postupov v súlade s aktuálne platnou legislatívou (napr. riešenie resocializačného príspevku, vybavenie dokladov a i.).

Pri realizácii jednotlivých aktivít zaobchádzania s odsúdeným sa odporúča využívať najmä individuálne formy zaobchádzania zamerané na korekciu nereálnych očakávaní odsúdeného po prepustení na slobodu, podporu procesu zmeny, motiváciu k vedeniu života bez trestnej činnosti, prijatie zodpovednosti a dôsledkov za svoje konanie a pod. Skupinové formy zaobchádzania je možné uplatňovať v prípade, ak to dovoľuje psychický stav a mentálne schopnosti odsúdeného.

Intervencie smerujúce k odsúdenému v OŠZ musia byť zadané jednoznačne, zrozumiteľne s následnou verifikáciou, či pochopil čo sa od neho očakáva. Odsúdenému vypracuje personál VODD Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia a CRA - RU.

Individuálne formy zaobchádzania sa budú realizovať v priestoroch ubytovne odsúdeného. U tejto kategórie odsúdených môže aj malá zmena priestoru viesť k dekompenzácií psychického stavu.

Poskytovanie intervencií pracovníkmi VODD bude v kontexte princípov VODD. Poskytovanie psychologických intervencií bude smerovať výlučne k okruhom Informačno-poradenských služieb.

Personál VODD úzko spolupracuje s oddielovým pedagógom, psychológom zabezpečujúcim psychologickú starostlivosť o odsúdených v OŠZ, prípadne podľa potreby s psychiatrom.

6.3. Zaobchádzanie s odsúdeným v oddiele s bezpečnostným režimom

U odsúdených v OBR sa v procese zaobchádzania vždy a za každých okolností zohľadňuje bezpečnostné riziko. Zaobchádzanie s odsúdeným v OBR sa bude realizovať výlučne individuálne a v priestoroch OBR.

Zaobchádzanie s odsúdeným z OBR bude zamerané podľa potrieb a rizík na Informačno-poradenské služby, ktorých cieľom je realizácia odborných činností:

- a) ktoré budú eliminovať rizikové a posilňovať protektívne faktory recidívy trestnej činnosti (napr. zamestnanie, bývanie, rodinné vzťahy, zvládanie záťažových situácií a i.) a zároveň odsúdenému pomôžu predvídať vznik problémov pri jeho návrate do občianskeho života (napr. modelové situácie týkajúce sa rôznych tém/problémov, ktoré odsúdená osoba rieši po prepustení) a sú v súlade s princípom restoratívnej justície (obnova trestným činom narušeného sociálneho prostredia),
- b) budú zamerané najmä na získanie potrebných praktických informácií a dokumentov, týkajúcich sa rôznych administratívnych postupov v súlade s aktuálne platnou legislatívou (napr. riešenie resocializačného príspevku, vybavenie dokladov a i.).

Zaobchádzanie bude zamerané na korekciu nereálnych očakávaní odsúdeného po prepustení na slobodu, podporu procesu zmeny, motiváciu k vedeniu života bez trestnej činnosti, prijatie zodpovednosti a dôsledkov za svoje konanie a pod.

Odsúdenému vypracuje personál VODD Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia a CRA-RU.

Poskytovanie intervencií pracovníkmi VODD bude v kontexte princípov VODD. Poskytovanie psychologických intervencií bude smerovať výlučne k okruhom Informačno-poradenských služieb. Personál VODD úzko spolupracuje s oddielovým pedagógom, psychológom zabezpečujúcim psychologickú starostlivosť o odsúdených v OBR, prípadne podľa potreby s psychiatrom.

7. Intervencie a špecifiká penitenciárneho zaobchádzania vo výstupných oddieloch

Zaobchádzanie s odsúdeným umiestneným do VODD sa realizuje takým spôsobom aby nebol narušený účel výkonu trestu odňatia slobody a v súlade s výsledkami nástroja na hodnotenie rizík a potrieb, ktorý sa realizuje pri vstupe a aktualizuje počas VTOS.

a) Ústavný poriadok

V oblasti režimového ovplyvňovania sa odsúdeným umiestneným vo VODD spracuje časový rozvrh dňa s ohľadom na realizáciu skupinových foriem práce. Súčasťou ústavného poriadku je časový rozvrh dňa .

b) Vzdelávanie a kultúrno-osvetová činnosť

V oblasti vzdelávania a kultúrno - osvetovej činnosti sa odsúdeným umožňuje zúčastňovať sa vzdelávacích celoustavných krúžkov, na podujatiach kultúrno-osvetového, náboženského, športového charakteru s prihliadnutím na psychický stav odsúdeného. Za výber odsúdených do celoustavných aktivít zodpovedá pedagóg. V súlade s časovým rozvrhom dňa sa odsúdeným povoľuje sledovanie televíznych programov. Taktiež majú prístup do ústavnej knižnice, kde si na základe objednávky vybraných titulov pravidelne obmieňajú knihy.

c) Zaraďovanie do práce

Odsúdený umiestnený do VODD je spravidla pracovne zaraďený. Odsúdený pracovne nezaraďený sa podieľa na činnostiach pre všeobecný rozvoj osobnosti odsúdeného.

d) Resocializačné a výchovné vzdelávacie programy

Zaobchádzanie sa realizuje v zmysle stanovených resocializačných cieľov vyplývajúcich z IAPSZ, rizík a potrieb odsúdeného a uplatňujú sa najmä: poradenské, skupinové a individuálne formy práce.

Sociálny pracovník, psychológ a sociálny kurátor – metodik (ďalej len „odborný personál“) spracujú odsúdenému po umiestnení do VODD IAPSZ. Na základe získaných údajov sa odsúdenému určia ciele a potreby.

8. Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia

Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia je jeden z dokumentov, podľa ktorých sa odsúdenému určia ciele a intervencie. Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia obsahuje:

- a) údaje o klientovi,
- b) SWOT analýza,
- c) riziká a dohľad
- d) potreby/plán,
- e) programy,
- f) aktuálny stav,
- g) dokumenty.

Odborný personál určí odsúdenému podľa miery rizika a potrieb povinnú účasť v resocializačných a výchovných vzdelávacích programoch a účasť na informačno-poradenských službách.

Pred vypracovaním individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia predloží sociálny pracovník/psychológ odsúdenému na podpis „*Súhlas dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov*“. „Súhlas dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov“ po podpise odsúdeným založí sociálny pracovník do osobného spisu odsúdeného vedeného na úseku/ oddelení administratívy organizačno-právneho oddelenia ústavu. Fotokópiu odovzdá sociálnemu kurátorovi – metodikovi do jeho spisovej dokumentácie klienta.

9. Zaradenie odsúdeného do resocializačných a výchovných vzdelávacích programov

Pri zaobchádzaní s odsúdeným sa uplatňujú resocializačné a výchovné vzdelávacie programy, ktoré vedú k získavaniu, obnove alebo posilneniu kľúčových kompetencií potrebných k sociálnemu začleneniu a predchádzaniu recidívy a môže ho uplatňovať príslušník zboru, zamestnanec zboru a iný odborník s príslušnou odbornou kvalifikáciou v súlade so schválenými štandardami.

Na základe potrieb a miery rizika sa odsúdený zaradí do:

- a) Základného (modulového) resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu, ktorý pozostáva zo siedmich modulov¹¹:

- 1) Sociálna komunikácia** – cieľom programu je rozvoj komunikačných zručností. Absolvent získa vedomosti a zručnosti, ktoré sú potrebné na to, aby bol schopný v rôznych životných situáciách efektívne komunikovať.

¹¹ Kleskeň, L. 2020. Štandardy Základného (modulového) resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu. Dokument odborného tímu Národný projekt Šanca na návrat, Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže, Bratislava, 2019.

- 2) **Sebapoznanie**) – absolvent programu získa vedomosti a zručnosti, ktoré sú potrebné na to, aby bol schopný identifikovať a pomenovať svoje myšlienky, pocity, emócie, slabé a silné stránky a aby bol schopný efektívne ich využívať v rôznych životných situáciách.
- 3) **Zamestnanosť** – absolvent získa vedomosti a zručnosti, ktoré sú potrebné na to, aby bol schopný uplatniť sa na trhu práce.
- 4) **Právne aspekty** – absolvent získa vedomosti a zručnosti, ktoré sú potrebné na zvýšenie právnej gramotnosti vo vybraných oblastiach a využiteľné v každodennom živote.
- 5) **Finančná gramotnosť** – absolvent získa vedomosti a zručnosti, ktoré sú potrebné na zvýšenie finančnej gramotnosti a využiteľné v každodennom živote.
- 6) **Rodina a vzťahy odsúdeného** – u absolventa programu sa podporí význam rodiny a aktualizuje sa jeho predstava o rodine po prepustení, účastník získa vedomosti a zručnosti potrebné pre budovanie kvalitných rodinných vzťahov.
- 7) **Závislosti** - cieľom programu je prevencia pred základnými formami závislostí a zníženie rizika závislosti.

Základný resocializačný a výchovný vzdelávací program sa zrealizuje v období do troch mesiacov od umiestnenia do VODD. Rozsah ZRaVVP je 56 až 72 hodín.

Moduly ZRaVVP realizuje odborný tím v zložení: psychológ, sociálny pracovník, sociálny kurátor – metodik, pedagóg.

b) a/alebo Špecializovaného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu¹²:

- 1) **Závislosti odsúdených osôb,**
- 2) **Finančná gramotnosť odsúdených osôb,**
- 3) **Rodina a vzťahy odsúdených osôb,**
- 4) **Radikalizmus a extrémizmus odsúdených osôb,**
- 5) **Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program pre odsúdených mužov dopúšťajúcich sa násilia v partnerských vzťahoch,**
- 6) **Rizikové skupiny zo segregovaných komunit,**
- 7) **Chcem sa zmeniť,**
- 8) **Zamestnanosť odsúdených osôb,**
- 9) **Šanca pre psie oči.**

ŠRaVVP realizuje ústav a organizácie pôsobiace v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, s ktorými má ústav uzavretú dohodu o spolupráci len v prípade udelenej akreditácie.

Do ŠRaVVP sa zaradi odsúdený ešte pred umiestnením do VODD s poukazom na dĺžku trvania ŠRaVVP - tri až šesť mesiacov.

V rozsahu štyri mesiace sa realizujú ŠRaVVP:

- a) Finančná gramotnosť odsúdených osôb,
- b) Zamestnanosť odsúdených osôb,

V rozsahu šesť mesiacov sa realizujú ŠRaVVP:

- a) Rodina a vzťahy odsúdených osôb,
- b) Radikalizácia a extrémizmus odsúdených osôb,
- c) Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program pre odsúdených mužov dopúšťajúcich sa násilia v partnerských vzťahoch,
- d) Rizikové skupiny zo segregovaných komunit,
- e) Závislosti odsúdených osôb,

¹² Kleskeň, L. 2020. Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov. Dokument odborného tímu Národný projekt Šanca na návrat, Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže, Bratislava, 2020

f) Chcem sa zmeniť.

V rozsahu tri až šesť mesiacov sa realizuje ŠRaVVP:

a) Šanca pre psie oči.

Dôležitým ukazovateľom v prípade absolvovania celého ŠRaVVP je zaradenie odsúdeného s prihliadnutím na:

- termín prepustenia,
- lehotu k Pp,
- lehotu k Pp podľa § 66 ods. 1 písm. c) TZ.

V priebehu realizácie ŠRaVVP je možné odsúdeného umiestniť do VODD podľa aktuálne voľných ubytovacích kapacít.

Personál VODD bude pri realizácii resocializačných výchovných a vzdelávacích programov pre odsúdených postupovať v súlade s dokumentom „Štandardy Základného (modulového) resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu“ a „Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov“.

10. Informačno-poradenské služby

Pri zaobchádzaní s odsúdeným vo VODD sa okrem resocializačných a výchovných vzdelávacích programov aplikujú informačno-poradenské služby, ktorých cieľom je realizácia odborných činností:

- a) ktoré budú eliminovať rizikové a posilňovať protektívne faktory recidívy trestnej činnosti (napr. zamestnanie, bývanie, rodinné vzťahy, zvládanie záťažových situácií a i.) a zároveň odsúdenému pomôžu predvídať vznik problémov pri jeho návrate do občianskeho života (napr. modelové situácie týkajúce sa rôznych tém/problémov, ktoré odsúdená osoba rieši po prepustení) a sú v súlade s princípom restoratívnej justície (obnova trestným činom narušeného sociálneho prostredia),
- b) budú zamerané najmä na získanie potrebných praktických informácií a dokumentov, týkajúcich sa rôznych administratívnych postupov v súlade s aktuálne platnou legislatívou (napr. riešenie resocializačného príspevku, vybavenie dokladov a i.).

Pri realizácii jednotlivých aktivít zaobchádzania s odsúdeným sa odporúča využívať najmä individuálne a skupinové formy zaobchádzania zamerané na korekciu nereálnych očakávaní odsúdeného po prepustení na slobodu, podporu procesu zmeny, motiváciu k vedeniu života bez trestnej činnosti, prijatie zodpovednosti a dôsledkov za svoje konanie a pod.

Kľúčové tematické oblasti:

1. PRVÉ KROKY PO PREPUSTENÍ NA SLOBODE (popis priebehu a zdôvodnenia konkrétnych činností, nastavenie cieľov, korekcia nereálnych očakávaní a i.),
2. RIZIKOVÉ A PROTEKTÍVNE FAKTORY RECIDÍVY TRESTNEJ ČINNOSTI najmä:

- a) zamestnanie,
 - b) bývanie,
 - c) vzťahy (rodina, blízke osoby a iné kľúčové osoby),
 - d) látkové a nelátkové závislosti,
 - e) finančná gramotnosť,
 - f) rizikové/kriminálne prostredie a i.,
1. TRAJEKTÓRIE KRIMINÁLNEJ KARIÉRY (a i. v závislosti od potrieb príslušného odsúdeného).

Príklady vybraných činností a metód

Činnosti (príklady):

1. využívanie extramurálnych aktivít:

- účelom je, aby sa odsúdený individuálne alebo v sprievode sociálneho pracovníka a psychológa VODD dostal do kontaktu s vonkajším prostredím a situáciami mimo väzenského zariadenia,
- uplatnenie inštitútu opustenia ústavu počas pobytu vo VODD (§ 85 ods. 3 ZVTOS – aj za využitia elektronických náramkov), realizácia individuálnych a spoločných extramurálnych aktivít na základe individuálneho posúdenia možných rizík u odsúdeného v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi za účelom praktického nácviku sociálnych zručností mimo priestorov väzenského zariadenia, vybavenia si osobných záležitostí na úradoch, realizácie nákupu, zvládnutia dopravnej situácie, návštevy kultúrneho podujatia, posilnenia rodinných väzieb a pod. (asistované - návšteva kultúrnych, osvetových a športových aktivít mimo ústavu v sprievode príslušníka, asistované za účelom zabezpečenia plynulého prechodu do občianskeho života – napr. poradenská činnosť priamo v praxi - vybavenie osobných dokladov, návšteva úradov a pod. a návšteva blízkych osôb mimo ústavu).

Vykoná: sociálny pracovník, psychológ, sociálny kurátor - metodik

Individuálne formy zaobchádzania vo VODD

Metódy (príklady):

1. individuálny pohovor:

- rôzne témy podľa potrieb odsúdeného.

2. sociálne poradenstvo (príklady zamerania):

- vstupný pohovor po umiestnení odsúdeného do VODD - diagnostikovanie sociálnej situácie odsúdeného,
- diagnostika odsúdeného zameraná na vhodnosť zaradenia do resocializačných a výchovných vzdelávacích programov,
- identifikácia odsúdeného v spolupráci s psychológom a sociálnym kurátorom s vyšším rizikom sociálneho vylúčenia po prepustení na slobodu a absenciou uplatnenia sa na trhu práce,
- riešenie rodinných a osobných problémov,
- podľa potreby účasť na návštevách odsúdených, pri ktorých formou osobného rozhovoru s rodinnými príslušníkmi získava, upresňuje a dopĺňa poznatky o odsúdených a tieto využíva pri ďalších odborných činnostiach,
- monitoring problematických, kritických a rizikových oblastí života (najmä sociálne bariéry po prepustení a i.),
- spracovávanie hodnotenia rizika recidívy - CRA - RU odsúdeného vo VODD,
- sociálna pomoc (kontakty na sociálnych kurátorov príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, nárok na sociálne dávky, resocializačný príspevok, dôchodkové dávky),
- riešenie sociálnych problémov súvisiacich s ubytovaním (pomoc pri zabezpečení náhradného bývania) a zamestnaním po VTOS (situácia na trhu práce, kontakty na zamestnávateľov),
- poskytnutie odsúdenému diferencovaným spôsobom (podľa jeho zatriedenia) informácie o trhu práce a aktuálnom stave na trhu práce (napr. ako a kde si hľadať zamestnanie, ako

využívať informačný kiosk, ako si napísať životopis, žiadosť o prijatie do zamestnania, aké sú podmienky a postup pri prevádzkovaní samostatnej zárobkovej činnosti a pod.), o možnostiach prístupu k sociálnym službám po prepustení (napr. možnosti ubytovania a pod.),

- oboznámenie s platnými právnymi predpismi z oblasti poskytovania sociálnych služieb, sociálneho zabezpečenia, sociálneho poistenia, zamestnávania a dôchodkového zabezpečenia
- vybavovanie osobných dokladov, (občiansky preukaz, rodný list, preukaz poistenca)
- nácvik praktických zručností – písanie životopisu, vzor žiadostí, nácvik sociálnych situácií (adaptácia na zmenu prostredia a sociálneho statusu, role), komunikácia pri zabezpečovaní úradných záležitostí, písanie motivačného listu ,
- spolupráca s probačnými a mediačnými úradníkmi, charitatívnymi organizáciami, s krajskými, mestskými a obecnými úradmi, úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny; príslušnými poisťovňami, štátnymi i neštátnymi sociálno-výchovnými zariadeniami a organizáciami, právnickými osobami, fyzickými osobami, záujmovými združeniami občanov, cirkvami, náboženskými spoločnosťami a nadáciami,
- poradenstvo zamerané na oblasť finančnej gramotnosti,
- aktivity zamerané na elimináciu „kultúrneho šoku“ po prepustení odsúdeného na slobodu,
- terénna sociálna práca vo väzenskom zariadení – učenie odsúdeného základným samoobslužným zručnostiam - zabezpečenie praktického nácviku základných samoobslužných zručností a sebarealizácií v oblasti prípravy stravy, hygieny a čistenia bielizne, odevov a iných výrobkov (napr. schopnosť uvariť si jednoduché jedlo, schopnosť oprat' si a ožehliť si osobné veci), informačných technológií a zmysluplnému tráveniu voľného času (napr. schopnosť pracovať s počítačom; riešiť činnosti, ktoré boli počas VTOS odsúdenému zabezpečené „automaticky“ a pod.), realizácia drobných údržbárskych prác, maľovanie a estetická výzdoba VODD. Súčasťou aktivity je i oboznámenie odsúdeného so základmi etiky a spoločenského správania – realizácia až po zriadení miestností vo VODD určených na samoobslužné miestnosti.

Vykoná: sociálny pracovník

3. psychologické poradenstvo (príklady tém):

- aktivita zameraná na zvládanie prvých okamihov a dní po prepustení na slobodu,
- aktivita zameraná na stresové a záťažové situácie v súvislosti s prepustením z VTOS,
- diagnostika odsúdeného zameraná na vhodnosť zaradenia do resocializačných a výchovných vzdelávacích programov,
- diagnostika a prevencia možných krízových scenárov,
- aktivita zameraná na nácvik komunikačných zručností,
- spracovanie poznatkov a otvorených vecí, ktoré vyplynú zo skupinových foriem práce,
- poskytovanie krízových intervencií v prípade potreby odsúdenému,
- práca s rodinou, s blízkymi osobami odsúdeného umiestneného vo VODD - príprava odsúdeného a blízkych osôb na návrat z VTOS - eliminácia nereálnych očakávaní a akceptácia nových sociálnych rolí a pod.,
- v prípade potreby účasť na návštevách odsúdených, pri ktorých formou osobného rozhovoru s blízkymi osobami získava, upresňuje a dopĺňa poznatky o odsúdených osobách,
- aktivita zameraná na posilňovanie kľúčových kompetencií potrebných k sociálnemu začleneniu a predchádzaniu recidíve,

- aktivita zameraná na identifikáciu odsúdeného v spolupráci so sociálnym pracovníkom a sociálnym kurátorom s vyšším rizikom sociálneho vylúčenia po prepustení a absenciou uplatnenia na trhu práce,
- spolupráca na vypracovaní hodnotenia rizika recidívy - CRA - RU v prípade odsúdeného umiestneného vo VODD.

Vykoná: psychológ,

Skupinové formy zaobchádzania vo VODD:

1. Spolupráca s organizáciami – prednášky a besedy na vybrané témy

Oddelenie SPODaSK ÚPSVR:

- resocializačný príspevok,
- dávka v hmotnej núdzi,
- ubytovanie po skončení VTOS,
- vybavovanie občianskeho preukazu,
- kontaktné organizácie a úrady,
- výška príspevkov.

Vykoná: sociálny pracovník, sociálny kurátor - metodik

Probační a mediační úradníci OS a KS:

- prevencia kriminality,
- podmienené prepustenie z VTOS,
- probačný dohľad po VTOS,
- ochranný dohľad po VTOS,
- trest domáceho väzenia,
- elektronický systém monitorovania odsúdených a obvinených,
- trest povinnej práce.

Vykoná: sociálny pracovník, sociálny kurátor - metodik

Oddelenie zamestnanosti ÚPSVR:

- trh práce a aktívna politika trhu práce,
- nezamestnanosť a jej dôsledky,
- možnosti zamestnania po prepustení na slobodu,
- spolupráca s ÚPSVaR,
- povinnosti evidovaného nezamestnaného,
- práva evidovaného nezamestnaného,
- príprava a vzdelávanie pre trh práce.

Vykoná: sociálny pracovník, sociálny kurátor – metodik

2. Organizačná komunita vo VODD:

- spoločné stretnutie odsúdených s pracovníkmi VODD, aktivizácia odsúdených pri riešení problémov každodenného života - aktívna účasť odsúdených, pričom sa kladie dôraz na skupinové formy pôsobenia., najmä na obojstrannú otvorenú komunikáciu a vytvorenie profesionálne produktívneho vzťahu odborných pracovníkov a odsúdených.

Vykoná: pedagóg, sociálny pracovník, psychológ, sociálny kurátor - metodik

3. Prípadové konferencie, stretnutie profesionálov k prípadom - realizácia „okrúhlych stolov“

- realizácia funkčných okrúhlych stolov - pravidelné pracovné stretnutia zástupcov ZVJS a profesionálnych pracovníkov spolupracujúcich organizácií ako kľúčových aktérov s cieľom prepojenia intervencií v penitenciárnej a postpenitenciárnej oblasti,
- výmena a zdieľanie informácií medzi profesionálmi pracujúcimi s trestanými osobami.

Vykoná: sociálny pracovník, psychológ, sociálny kurátor

4. Rodinné konferencie

- realizácia rodinnej konferencie na pôde ústavu, resp. za využitia elektronického systému videokonferencií v spolupráci s Oddelením SPODaSK ÚPSVR za účelom prepojenia penitenciárnej postpenitenciárnej starostlivosti s cieľom riešenia problémovej situácie/vzťahov v rodine odsúdenej osoby.

Vykoná: sociálny pracovník, psychológ, sociálny kurátor – metodik

11. Zaobchádzanie s odsúdeným opakovane umiestneným do VODD

- a) v prípade, ak odsúdený počas umiestnenia vo VODD absolvoval v plnom rozsahu Základný resocializačný a výchovný vzdelávací program absolvuje z uvedeného ZRaVVP moduly určené odbornými pracovníkmi. Dôraz pri zaobchádzaní s odsúdeným sa upriami na absolvovanie informačno-poradenských služieb a samoobslužných činností.
- b) v prípade, ak odsúdený počas umiestnenia vo VODD neabsolvoval v plnom rozsahu ZRaVVP, absolvuje všetky moduly informačno-poradenských služieb a samoobslužných činností v plnom rozsahu.

12. Vedenie dokumentácie

1. Vedenie záznamov o činnosti VODD v module informačného systému agendy obvinených a odsúdených - aplikácie VVVT sa vedú nasledovne:

Sociálny pracovník – v súlade s § 8 ods. 2 RGR č. 38/2019 o sociálnej práci vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody,

- eviduje účasť odsúdených na skupinovej forme práce v agendovom informačnom systéme.

Psychológ – v súlade s RGR č. 21/2020 o psychologicknej činnosti v Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších noviel.

Pedagóg – v súlade s § 10 RMS č. 16/2015 o zaobchádzaní s obvinenými a odsúdenými v znení neskorších noviel.

2. Účasť odsúdeného na skupinových formách práce sa zaznamená v agendovom informačnom systéme.

3. V prípade, že sa odsúdený z VODD zúčastní celoustavnej aktivity, ktorá vzhľadom na jej charakter spĺňa programové zameranie VODD, táto aktivita sa zaznamená v agendovom informačnom systéme.
4. Individuálny akčný plán sociálneho zabezpečenia sa po vyplnení vloží na spoločné úložisko v adresári „ŠANCA NA NÁVRAT“ → „IAPSZ – partnerské ústavy“ do priečinku príslušného ústavu podľa aktuálneho stavu odsúdeného vo VODD → „rozpracované resp. ukončené“. Uvedené platí pre formuláre vedené v programe Excel po jeho uzavretie.
5. Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia sa od 30.03.2021 vyplňa iba v aplikácii Nástroje v časti IAPSZ → Formuláre.
6. Záznam o „Súhlase dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov“ sa zaeviduje v agendovom informačnom systéme.
7. Hodnotenie rizika recidívy - CRA – RU sa vyplňa v aplikácii Nástroje v časti CRA → Formuláre.

Záver

Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo VODD zabezpečujú jednotný postup odborných tímov pôsobiach v rámci Národného projektu „Šanca na návrat“ v pôsobnosti partnerských ústavov NP ŠNN.

Zámerom je príprava odsúdeného na úspešnú integráciu do spoločnosti. Unifikáciou postupov realizovaných vo VODD napr. absolvovaním resocializačných a výchovných vzdelávacích programov, informačno-poradenských služieb, plnenia individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia a pod. sa prispieva k zvýšeniu kompetencií odsúdeného v oblasti sociálnej inklúzie a potenciálnemu zníženiu miery rizika a recidívy trestnej činnosti.

Intenzívne formy zaobchádzania formou zavedených štandardov dávajú odsúdenému „Šancu na návrat“ do spoločnosti, v ktorej bude vedieť zaujať svoje miesto v smere spoločensky akceptovateľných noriem, ktoré budú posilnené sociálnymi, finančnými, právnymi a inými zručnosťami nevyhnutnými pre jeho každodenný život.

Uvedenými štandardmi sa zároveň vytvára efektívny „most“ medzi penitenciárnou a postpenitenciárnou starostlivosťou, ktorý má posilňovať a rozširovať práve inovovaný komplexný systém informačno-poradenských služieb vo VODD.